

ΤΟ ΝΑΒΑΡΙΝΟ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

Άρθρο του Ρώσου καθηγητού ιστορίας Γιούρι Πριάχιν,
Πλοίαρχου (ε.α.) των Υ/Β του Ρωσικού Πολεμικού Ναυτικού,
αφιερωμένο στην 175^η επετείου της ιστορικής ναυμαχίας (Οκτ.2002).

Εισαγωγικό σημείωμα

Με την πάροδο των χρόνων έχει αποδειχθεί ότι, η συνεχής ιστορική έρευνα και η παρουσίαση διαφορετικών προσεγγίσεων από ειδικούς των ίδιων γεγονότων, διευρύνει τη γνώση για τις λεπτομέρειες αυτών των ιστορικών γεγονότων και πολλές φορές δημιουργεί αυτό που είναι και το ζητούμενο: Την με αντικειμενική τάση παρουσίαση της ιστορίας.

Με την ευκαιρία της επετείου της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου παραθέτομε πιο κάτω σχετικό άρθρο του Ρώσου ιστορικού καθηγητού Γιούρι Πριάχιν ^[1], Πλοίαρχου των Υ/Β του Ρωσικού Πολεμικού Ναυτικού ε.α., στο οποίο ο Έλληνας αναγνώστης μπορεί πλέον να γνωρίσει τη γωνία, με την οποία προσεγγίζεται η σημαντική για την ανεξαρτησία της Ελλάδας ναυμαχία, από εκπρόσωπο της ρωσική ιστορικής σκέψης.

Επειδή μέχρι σήμερα μάλλον δεν είναι ευρύτερα γνωστές στο ελληνικό κοινό οι απόψεις των Ρώσων ιστορικών, εκτιμάται ότι το άρθρο αυτό αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα μέλη του Συλλόγου των Αποφοίτων της ΣΝΔ, που σπούδασαν τον Πόλεμο και βίωσαν τη Ναυτική Τέχνη.

*Δρ. Π. Ν. Στάμου
Αξιωματικός ΠΝ ε.α.
Οκτώβριος 2010*

[1] Πλοίαρχος Υ/Β του Ρωσικού Π.Ν. ε.α., καθηγητής Ιστορίας στη Ναυτική Ακαδημία Αγ. Πετρούπολης.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο βιβλίο "Труды военно-морских исторических конференций", Санкт-Петербург, 2006 ("Έργα από τα σεμινάρια του Πολεμικού Ναυτικού", Αγία Πετρούπολη, 2006), και ήταν αφιερωμένο στην 175^η επέτειο της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου.

Μετάφραση από τα Ρωσικά: Άννα Πούτινα-Γεωργιάδου. Μεταγραφή κειμένου: Π. Στάμου.

Υπάρχουν μερικά ιστορικά γεγονότα που παραμένουν για πάντα στη λαϊκή μνήμη και ο χρόνος δεν μπορεί να τα εξαλείψει. Η ναυμαχία του Ναβαρίνου, η 175η επέτειος της οποίας γιορτάστηκε με σεβασμό τον Οκτώβριο του 2002 στην Ελλάδα και στη Ρωσία, ανήκει αναμφίβολα σ' αυτή την κατηγορία.

Πράγματι, αυτό το γεγονός της πολεμικής ναυτικής ιστορίας, που είχε διακρατικές επιπτώσεις στην Ευρώπη, έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο στην ιστορία του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων. Ήταν η συντριπτική ήττα του τουρκο-αλγερινού στόλου στη ναυμαχία του Ναβαρίνου, στις 8 (20) Οκτωβρίου 1827, που επέφερε σοβαρό χτύπημα στις πολεμικές ναυτικές δυνάμεις της Τουρκίας. Ήταν το γεγονός που άλλαξε ριζικά τη γενική πολιτική και πολεμική κατάσταση στην περιοχή, βοήθησε στις επιτυχίες του εθνικού απελευθερωτικού αγώνα του ελληνικού λαού και αργότερα, στον επιτυχή αποκλεισμό των Δαρδανελίων. Διευκόλυνε τις επιχειρήσεις του Στόλου της Μαύρης Θάλασσας το Δεκέμβριο του 1828 στο ρωσο-τούρκικο πόλεμο (1828-1829), που είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά ήττα της Οθωμανικής Πύλης.

Η Τουρκία, αφού υπέστη σοβαρό πλήγμα, ήταν αναγκασμένη να προχωρήσει σε σημαντικούς πολιτικούς και εδαφικούς συμβιβασμούς. Ο γνωστός έλληνας ιστορικός Γ. Κορδάτος αναλύοντας την προσηκουσα κατάσταση γράφει: *"Χωρίς τη ρωσική νίκη η Ελλάδα δεν θα γινόταν ανεξάρτητη..."*. Αυτή η άποψη δεν είναι καθόλου αβάσιμη. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 10 της Συνθήκης Ειρήνης της Αδριανουπόλεως, η Τουρκία αναγνώρισε πλήρως τις θέσεις της Σύμβασης του Λονδίνου, πράγμα που σήμαινε για την Ελλάδα την απόκτηση της αυτονομίας και το τέλος της σκλαβιάς πολλών αιώνων. Ουσιαστικά, την απόκτηση της πολιτικής της ανεξαρτησίας, αν και μέσα στα πλαίσια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Αξιολογώντας τα πολιτικά και πολεμικά αποτελέσματα του πολέμου αυτού, ο αυτοκράτορας Νικόλαος Α' χαρακτήρισε τη συνθήκη της Αδριανουπόλεως ως *"την πιο πετυχημένη από όλες τις συνθήκες που επισυνάφθηκαν ποτέ"*.

Λίγο αργότερα, στις 3 Φεβρουαρίου 1830, μετά από ενεργητικές διπλωματικές διαπραγματεύσεις, παζάρια, αμοιβαίους συμβιβασμούς και συμφωνίες από τη Ρωσία, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία, υπεγράφη το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830, στο οποίο αναγνωρίστηκε η απόλυτη ανεξαρτησία της Ελλάδας ως κράτους και το δικαίωμά της να εκλέγει το βασιλιά της. Έτσι, 175 χρόνια πριν, η Ελλάδα έγινε επιτέλους συνταγματική μοναρχία και ένα από τα ευρωπαϊκά κράτη. Η ανεξαρτησία της εγγυόταν από τα κράτη που υπέγραψαν το πρωτόκολλο.

Ανασκοπώντας το παρελθόν μπορούμε να ισχυριζόμαστε με σιγουριά ότι η ναυμαχία του Ναβαρίνου, η σημασία της οποίας είναι μεγάλη, υπήρξε ένα πολύ σημαντικό βήμα προς την πραγματική απελευθέρωση των χριστιανικών λαών των Βαλκανίων από τον οθωμανικό ζυγό. Και αυτό επιβεβαιώνεται από όλη τη μεταγενέστερη πορεία της παγκόσμιας ιστορίας.

Στην παγκόσμια ναυτική ιστορία η ναυμαχία του Ναβαρίνου σημειώθηκε ως η πρώτη κοινή, καλά συντονισμένη επιχείρηση των ναυτικών μοιρών των σύμμαχων κρατών - των τριών μεγαλύτερων ναυτικών δυνάμεων της εποχής - υπό τη γενική διοίκηση του μεγαλύτερου στο βαθμό Άγγλου Αντιναυάρχου Ε. Κόδριγκτον, που κατέληξε σε πλήρη πολεμική επιτυχία. Και η ιστορία της πολεμικής και ναυτικής τέχνης εμπλουτίστηκε με τα παραδείγματα εξαιρετικού ηρωισμού και ανδρείας, δεξιοτεχνίας και γενναίων ενεργειών, των διοικητών των πλοίων και των ένδοξων πληρωμάτων.

Στην ιστορική μνήμη των Ρώσων διατηρήθηκαν τα κατορθώματα των πλοίων της ρωσικής μοίρας, που αφού βρισκόταν στο επίκεντρο της γενικής πολεμικής παράταξης, δέχτηκε το κύριο βάρος της δυσκολότατης μάχης. Ο Ναύαρχος Λ. Π. Χέιντεν έγραφε στο Νικόλαο Α' μετά τη μάχη: *"...Δεν βρίσκω λέξεις να εξηγήσω στη Μεγαλειότητά Σας τη γενναιότητα, ανδρεία και ζήλο των Πλοιάρχων, Αξιωματικών και χαμηλότερων βαθμών, που επέδειξαν κατά τη διάρκεια της αιματηρής τούτης μάχης: πάλεψαν σαν λιοντάρια εναντίον του πολυάριθμου, δυνατού και επίμονου εχθρού... Δυστυχώς πρέπει να αναφέρω ότι τα πλοία "Αζόφ", "Γκανγκούτ" και "Ιεζικίλ" υπέστησαν εξαιρετικά σοβαρές βλάβες..."* (Πράγματι, λόγω χάρη, στον κορμό του "Αζόφ" υπήρξαν 153 ρήγματα, 7 από τα οποία ήσαν στα ύφαλα).

Αξέχαστα παραμένουν τα κατορθώματα του πληρώματος της ρωσικής ναυαρχίδας "Αζόφ", υπό την εξαιρετικής ναυτικής τέχνης διοίκηση του Κυβερνήτη της - Πλοιάρχου 1ης τάξεως Μ. Π. Λάζαρεφ, που κατέστρεψε τρεις φρεγάτες, μια κορβέτα και ένα πλοίο με 80 κανόνια, και μαζί με το αγγλικό πλοίο γραμμής "Ασία" βύθισε τη ναυαρχίδα του αιγυπτιακού στόλου.

Με το Διάταγμα της 17ης Δεκεμβρίου 1827 ο Νικόλαος Α', αποχαιρέτησε με ευχές τη Ρωσική Ναυτική Μοίρα κατά τον απόπλου της για τη μακρινή εκστρατεία με τα εξής λόγια: *"...Ελπίζω στην περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων να φερθείτε στον εχθρό σαν Ρώσοι!..."* και αργότερα βράβευσε το πλοίο "Αζόφ" για πρώτη φορά στην ιστορία του Ρωσικού Στόλου με την πρυμναία σημαία του Αγίου Γεωργίου - *"σε αναγνώριση των αξιέπαινων πράξεων των επικεφαλής, της γενναιότητας και θάρρους των Αξιωματικών και της ανδρείας των χαμηλότερων βαθμών..."*.

Οι λαοί της Ρωσίας και της Ελλάδας δεν ξέχασαν την ένδοξη ναυμαχία του Ναβαρίνου. Τεκμήριο είναι το ελληνικό Παράσημο του Σωτήρος. Στην ίδια αναγνώριση υπάρχει η αξιολόγηση της δραστηριότητας των επιβραβευομένων. Ήδη το 1830 ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος Ι. Α. Καποδίστριας γράφει σε επιστολή του προς τον Αντιναύαρχο Λ. Π. Χέιντεν: *"Το Έθνος έσπευσε μέσω των αντιπροσώπων του να εκφράσει την επιθυμία για τη διατήρηση της μνήμης τόσων κατορθωμάτων και να αναγγείλει την ευγνωμοσύνη του. Η Εθνική Συνέλευση στο Άργος αποφάσισε να ανεγείρει μνημείο και να καθορίσει το Παράσημο Σωτήρος, και μου έδωσε το δικαίωμα να σας προσφέρω τα σήματά του της 1ης Τάξεως..."*.

Στις μέρες μας στην κεντρική πλατεία του Ναβαρίνου υψώνεται ένα μνημείο αφιερωμένο στους τρεις σύμμαχους Ναυάρχους, που τοποθετήθηκε εκεί στις αρχές του XX αιώνα. Κάτω από τις ανάγλυφες απεικονίσεις βρίσκονται τα επώνυμα των ναυάρχων Codrington, De Rigny, Heyden, και κάτω από κάθε επώνυμο η φράση: **"Η Ελλάς Ευγνωμονούσα, 1827 - 1927"**.

Τις πράξεις των ηρώων Ναυάρχων τις θυμούνται εδώ, γι' αυτό στη βάση του μνημείου πάντα υπάρχουν φρέσκα λουλούδια. Οι ντόπιοι και οι τουρίστες, που επισκέπτονται το νησάκι Σφακτηρία σταματάνε μπροστά στο μεγαλειώδες μνημείο της ναυτικής δόξας. Εδώ επίσης, στην 45η επέτειο της ναυμαχίας του Ναβαρίνου, με τα χρήματα των ναυτών του Ρωσικού Πολεμικού Ναυτικού τοποθετήθηκε ένα μνημείο στους πεσόντες Ρώσους ναύτες (στη ναυμαχία σκοτώθηκαν 59 άντρες και τραυματίστηκαν 141).

Στο κέντρο του μνημειακού συγκροτήματος, στο βωμό, υπάρχει μια μαρμάρινη πλάκα στην οποία αναγράφεται: *"Στη μνήμη των απωλεσθέντων στη ναυμαχία του Ναβαρίνου στις 8 (20) Οκτώβρη 1827 και ενταφιασμένων εδώ κοντά"*.

Τοποθετήθηκε από το διοικητή του αποσπάσματος της ακολουθίας της Αυτού Μεγαλειότητας του Αυτοκράτορα, Αντιναύαρχο Μπουτακόφ και τον Κυβερνήτη, τους Αξιωματικούς και το πλήρωμα του κλίπερ "Ζεέμτσουγκ" ("Μαργαριτάρι"). Γύρω από την πλάκα οι ναύτες φύτεψαν κυπαρίσσια και κατασκεύασαν ξύλινο κάγκελο, που αντικαταστάθηκε από σιδερένιο το 1889, από το πλήρωμα της κανονιοφόρου "Τσερνομόρετς" (Μετ. Π. Στάμου, "Μαύρη Θάλασσα"). Η μαρμάρινη πλάκα με την επιγραφή και τα κυπαρίσσια διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα.

Το μνημείο αυτό επισκέπτονται τα πληρώματα των ρωσικών πολεμικών πλοίων κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους στην Ελλάδα και αποδίδουν χρέος τιμής στους πεσόντες. Ανακαινίζουν το συγκρότημα και πληρώνουν στους ντόπιους για τη συντήρησή του. Κοντά στο μνημείο ανεγέρθη η εκκλησία της Αναστάσεως του Κυρίου, όπου γίνονται λειτουργίες και μνημονεύονται οι πεσόντες. Το 1960 κοντά στη μαρμάρινη πλάκα τοποθετήθηκε και η στήλη, στην οποία απεικονίζεται η άγκυρα και το εθνόσημο της Σοβιετικής Ένωσης. Η επιγραφή πάνω στη στήλη γράφει ότι αυτή τοποθετήθηκε "*...προς τιμή των Ρώσων ναυτών που απωλέστηκαν ηρωικά στη ναυμαχία του Ναβαρίνου*".

Επιστήμονες, ερευνητές των αρχείων, ξεκίνησαν μελέτη με στόχο να συμπληρώσουν τη λίστα των απολεσθέντων και τραυματισθέντων στη ναυμαχία ναυτών (προς το παρόν επιβεβαιωμένα είναι μόνο τα 38 ονόματα), για να τοποθετήσουν την πλάκα με τα ονόματα τους στο νησί Σφακτηρία.

Πιστεύω ότι αυτό είναι ο απαραίτητος φόρος τιμής των απογόνων. Θέλω να πιστέψω ότι το νησί Σφακτηρία θα επισκέπτονται και στο μέλλον τα ρωσικά πολεμικά πλοία, και τα πληρώματα τους θα αποδίδουν τιμές στους απολεσθέντες Ρώσους, που έλαβαν μέρος στην περίφημη ναυμαχία. Αυτό χωρίς αμφιβολία θα ξυπνάει την ιστορική μνήμη σ' αυτούς, την περηφάνια για την πατρίδα τους και το Πολεμικό Ναυτικό της, το σεβασμό στα κατορθώματα των ηρώων προγόνων τους, και θα βοηθάει στην πατριωτική αγωγή της νέας γενιάς των ναυτών του Π.Ν. της Ρωσίας.

Η ναυμαχία του Ναβαρίνου παραμένει ένα σημαντικό γεγονός της πολεμικής ναυτικής ιστορίας στη μνήμη όχι μόνο των Ρώσων και Ελλήνων, αλλά και των Άγγλων και Γάλλων. Κάθε καινούργια γενιά με ενδιαφέρον μελετά τη δύσκολη και αντιφατική ιστορία των χωρών και των λαών τους και προσπαθεί να τη μάθει και να την καταλάβει με παραδείγματα όπως το γεγονός αυτό, να λάβει υπ' όψη τη χρήσιμη, αλλά και την αρνητική ιστορική εμπειρία, για να μην επαναλάβει τα παλιά ιστορικά σφάλματα και να βαδίζει με σιγουριά στο μέλλον.

